

Stödmaterial

– För skolpersonal i omställning till fjärr-
och distansundervisning

DISTANS
PEDAGOGIK.SE

Innehåll

Inledning	4
Scenarion	5
Undervisningssätt	6
Beredskap	7
Att ha hemma – elev	8
Digitala resurser	10
Arbetsmiljö	10
Bestäm kommunikationsregler	11
Starta lektionen	12
Avsluta lektionen	12
Grupparbeten	13
Bedömning	13
Rast och pauser	14
Möten	15
Skolanknytning på distans	16
Slutord	17
Bilagor	18

Detta stödmaterial är framtaget som en del av projektet distanspedagogik.se som finansieras av Västra Götalandsregionen och Göteborgsregionen.

Inledning

Stödmaterial tillhandahålls av Göteborgsregionen genom distanspedagogik.se vars mål är att stötta lärare i omställningen till fjärr- och distansundervisning. Distanspedagogik.se utgör ett stöd i den pedagogiska planeringen i undervisningens alla delar och sprider idéer, inspiration och ny kunskap.

Materialet är ett stöd för beredskap och i omställning till fjärr- och distansundervisning samt ett material för att utveckla arbete med helt eller delvis digital undervisning. Innehållet är ett samlat material med tips, råd och inspiration för att bedriva undervisning på distans och öka skolans tillgänglighet genom digitaliseringens möjligheter. Stödmaterialen riktar sig till alla skolformer.

Bakgrund till stödmaterialen

Materialet har som syfte att stötta skolpersonal när skolan ställs inför scenarion där fjärr- och distansundervisning eller hybridundervisning kan behövas eller väljs att använda. Skolpersonal ges ett stöd vid snabba förändringar men också när undervisning behöver anpassas utifrån situation, grupp eller individ. Vi ser att stödmaterialen både kan finnas i skolans krispärm men också som ett arbetsmaterial att använda gemensamt i kollegiet för en ökad samsyn och trygghet inför scenarion.

Vad är stödmaterialen

Materialet utgår från olika scenarion där helt eller delvis digital undervisning på distans kan ske. Scenarion presenteras i korthet men materialet kan användas utanför de olika scenarion och som inspiration för att utveckla digitala undervisning utifrån exempelvis skolans, personalens och elevers individuella behov. Materialet har ett övergripande innehåll med tips och råd för att förbereda och genomföra undervisning på distans. Innehållet är generellt skrivet och kan därför behövas anpassas efter varje skola och skolpersonal.

Läs mer om projektet på
www.distanspedagogik.se

Scenarion

– När tillämpas fjärr- och distansundervisning?

Vid övergång till fjärr- och distansundervisning behövs ett beslut från huvudman. Anpassad undervisning sker utifrån skolans riktlinjer och planer.

1

En helt stängd skola – fjärr- och distansundervisning

En helt stängd skola där både personal och elever behöver genomföra undervisning på fjärr eller distans kan beslutas om snabbt. Orsaker till stängda skolor kan vara olika men av erfarenhet vet vi att de sker med kort varsel. Under åren 2020-2021 var orsaken en pandemi men även andra orsaker kan förekomma, exempelvis plötsliga skador på byggnader, extrema väder med mera.

En delvis stängd skola – hybridundervisning

En delvis stängd skola är där personal finns på plats i skolan, en del av eleverna är på plats i skolan och en del av eleverna är hemma.

2

3

En öppen skola – flexibel undervisning

En öppen skola är när skollokaler är öppna för eleverna men kan vara flexibel med undervisning på fjärr och distans utifrån elevers individuella behov. Skolan som arbetsplats för skolpersonal kan vara flexibel utifrån skolpersonalens individuella behov.

Undervisningsätt

Fjärrundervisning

Undervisning som sker över videolänk eller genom ett annat digitalt verktyg brukar kallas för fjärrundervisning. Det innebär att du som lärare undervisar dina elever i realtid.

Distansundervisning

Distansundervisning betyder att eleverna digitalt tar del av olika typer av material från läraren. Eftersom det innebär att eleverna ska ta till sig av materialet på egen hand lägger distansundervisning ofta ett större eget ansvar på eleverna.

Hybridundervisning

Hybridundervisning är när en del av eleverna deltar fysiskt på plats i skolan och en del av eleverna deltar digitalt hemifrån.

Kombinera undervisningsätten

Varje lärare känner sina elever och klasser bäst och bör därför anpassa undervisningen utifrån det behov som finns i klassen. En lösning kan vara att kombinera fjärrundervisning och distansundervisning, till exempel genom att börja och avsluta lektionen med uppsamling genom ett digitalt kommunikationsverktyg. På så sätt har läraren chans att både ge instruktioner inför och avsluta lektionen. När den gemensamma starten är över kan man övergå till distansundervisning där eleverna arbetar på egen hand och kan be läraren om hjälp via både chatt och videosamtal.

När några av eleverna är hemma och du använder en hybridundervisning kan en kombination av distansundervisning ske men att du som lärare finns tillgänglig för frågor online.

Beredskap

Förändringar kan ske snabbt. Att stänga skolor och övergå till en annan form av undervisning sker i de allra flesta fall med kort varsel. Att göra en plan för distansundervisning ser vi av erfarenhet är bra.

Förbered elever

Använd en lektion i skolan för att hjälpa eleverna med grundläggande digitala funktioner.

- Låt eleverna öva på att logga in med sitt skolkonto på skolans digitala plattform.
- Visa eleverna hur ett videomöte fungerar och vilka funktioner som finns.
- Genomför gärna ett videomöte som en del i beredskapen tidigt på terminen.
- Låt eleverna använda sin mail och skicka ett mail till dig.
- Om ni har andra sätt att kommunicera digitalt, visa även de sätten.
- Visa andra digitala resurser som ni använder på skolan exempelvis digitala läromedel. Se till så att alla kan logga in på de resurser som kräver inloggning.
- Be dem ha som rutin att ta med laddladd och fodral till sin dator/lärplatta hem efter skolan
- Visa hur man ansluter till trådlöst nätverk då detta kan behöva göras hemma.

Skolans förberedelser

Skolan och olika professioner i verksamheten behöver samverka och gemensamt förbereda sig:

- Eleverna kommer behöva tekniska support. Av vem, hur och när kan eleverna få tekniks support?
- Elever med särskilt stöd kan ha större svårigheter med undervisning på distans. Hur ska det stödet se ut? Här är det också viktigt att besluta om vem som är kontaktperson och kommunicerar med vårdnadshavare under perioden.
- Vårdnadshavare kommer behöva tydliga information. Hur ser strukturen ut för kommunikation med vårdnadshavare?

När ni fått en plan för att genomföra undervisning på distans behöver ni skapa ett informationsbrev till vårdnadshavarna där ert arbete med fjärr- och distansundervisning beskrivs. Att göra ett gemensamt brev underlättar då ni vet att alla vårdnadshavare fått samma information.

Av erfarenhet vet vi att vårdnadshavare kan ha fler frågor efter en tid med distansundervisning. Planera för att ha ett samlat utskick om några veckor med frågor som kommit in eller planera att genomföra ett digitalt föräldramöte.

VIKTIGT!

Uppmana alla vårdnadshavare att uppdatera sina kontaktuppgifter i skolans digitala plattform.

Att ha hemma – elev

Vid planering inför fjärr- och distansundervisning behöver elever rätt material för att kunna tillgodogöra sig sina studier. Om det skulle uppstå en situation där du med kort varsel behöver bedriva undervisningen på distans, behöver eleverna ha material hemma som möjliggör att de kan studera. Därför kan det vara bra att tidigt planera vad elevens ”packning” ska innehålla. Då är det enklare för alla att snabbt komma igång.

Planera med kollegorna

Samarbeta i kollegiet kring det material som eleverna kommer att behöva, både digitalt och analogt.

Börja med att skapa en översikt av behovet. Gå igenom vilka moment i de olika ämnena som ni kommer att arbeta med under den perioden eleverna arbetar på distans.

Det är lätt att fokusera på vilka digitala verktyg som eleverna behöver, men glöm inte bort analogt material såsom böcker, penna och papper.

Gör en packlista

Sammanställa en ”packlista” för eleverna. En checklista säkerställer att era elever vet vilket material de behöver packa med hem, för att genomföra de moment ni planerat.

Börja med att skriva ned allt ni kan komma på. Det är bättre att sedan stryka något, än att glömma viktigt material. Ta inte för givet att eleverna har exempelvis penna, papper eller gradskiva hemma. Förutom möjlighet att arbeta digitalt, behöver ni säkerställa att eleverna kan utföra uppgifter på flera olika sätt.

Checklista – elevpackning

- Dator eller läsplatta och tillhörande laddare
- Inloggningsuppgifter till era digitala verktyg
- Skolböcker (precisera gärna vilka)
- Pennor
- Papper (olika sorter)
- Sudd
- Linjal
- Gradskiva
- ✓ Målarmaterial för bilden (ex. penslar och färg)

KOM IHÅG!

Om du som lärare arbetar hemifrån är det viktigt att du också förberett en lista. Förbered gärna listan gemensamt i kollegiet. Samla det material och utrustning, både analoga och digital, som ni behöver för att bedriva undervisning utanför skolans lokaler.

Digitala resurser

Digitala tjänster och resurser är till stor hjälp i planering och genomförande av undervisning när det inte är möjligt att fysiskt vara på plats i skolans lokaler.

Att tänka på när du börjar använda nya tjänster:

- Kräver den nya tjänsten att ett konto skapas? Ta i så fall reda på vilka villkor som gäller i avtalet och vilka personuppgifter som kommer att behandlas.
- Innan du börjar använda nya tjänster där eleverna behöver konton bör du se över vilka tjänster din kommun redan använder. Det är stor chans att det redan finns GDPR-säkrade tjänster i din kommun med samma eller liknande funktionalitet

Använd det som redan finns

När skolvardagen går igenom en stor förändring på kort tid finns det en poäng i att utgå från de digitala resurser eleverna redan känner till och är vana att använda. Att eleverna mitt i omställningen till fjärr- eller distansundervisning också behöver vänja sig vid nya verktyg kan göra processen svårare än nödvändigt. Om ni introducerar något nytt behöver ni avsätta tid på lektionen till att gå igenom hur det ska användas.

TIPS!

Ta reda på om det finns en sammanställning över tjänster som huvudmannen har personuppgiftsbiträdesavtal med. Använd bilagan i slutet av materialet.

Arbetsmiljö

Elevernas miljö för skolarbete är tidigare kopplat till skolans lokaler men flyttas i och med fjärr- och distansundervisning till hemmet. Ge eleverna tips och råd om hur de kan forma en plats för skolarbete hemma men fundera också över deras digitala arbetsmiljö.

- Hjälpt eleverna med att förstå vikten av att ha en arbetsplats. Ge exempel på köksbord, vardagsrummet, skrivbord med mera.
- Du och eleverna kan skapa mappar för skolarbete och färgkoda dem efter skolschemat.
- Strukturera elevernas digitala miljö. Vart samlar de sitt skolarbete för varje ämne? Vilka olika resurser används? Går det att begränsa för att skapa struktur?

Bestäm kommunikationsregler

Undervisning med hjälp av videosamtal behöver kommunikationsregler. Läraren behöver tidigt berätta var som gäller. Reglerna för kommunikation kan behövas repeteras i början av lektioner tills du som lärare tycker att det fungerar bra.

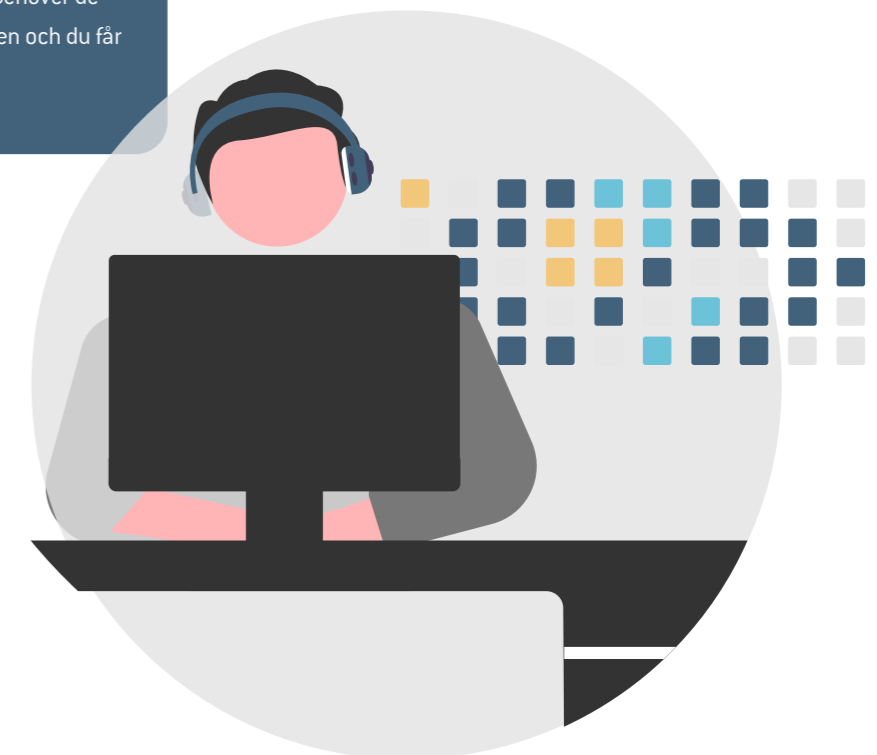
Frågor att ställa dig själv:

- Kommer du läsa chatten under lektioner? Hela tiden, under en specifik del av lektioner?
- Ska den digitala "handuppräckningen" användas?
- Ska eleverna svara varandra i chatten?
- Var och när finns du tillgänglig när eleverna arbetar på distans?

Vid exempelvis hybridundervisning när några elever anslutit online hemifrån kan det vara bra att även eleverna som fysiskt är på plats i skolan också ansluter online. De elever som är på plats i skolan stänger av ljudet men alla är med digitalt och alla elever använder den digitala handuppräckningen. Ett jämlikt deltagande som möjligt är viktigt att ha som mål samt att alla känner dig inkluderade och delaktiga trots undervisningsformen. Om ni är två lärare kan en ha koll på handuppräckningen men du kan även ta hjälp av en elev.

TIPS!

Skapa ett digitalt hjälprum som eleverna kan ansluta till om de har frågor. Då behöver de inte ställa frågor inför hela klassen och du får dessutom färre mejl med frågor.

Starta lektionen

Närvaroregistrering är en viktig del i varje lärares vardag – inte minst när undervisningen sker på distans. Det finns många olika sätt att registrera närvaron även när du inte har klassen framför dig i klassrummet

Tips på hur du närvaroregistrerar på distans:

- Starta lektionen i det videochattverktyg du och eleverna är vana vid. Se till att ha en klasslista lättillgänglig på ett papper eller i ett dokument på din skärm. Genomför ett klassiskt upprop där eleverna får svara om de är närvarande.
- Du kan börja lektionen med att ta närvaron genom chattfunktionen. Du ropar upp elevernas namn och de svarar genom att skriva in hand upp-emojin i chatten. På så sätt får du en enkel överblick över vilka som är närvarande eftersom elevernas namn eller initialer står bredvid meddelandet i chatten.

Avsluta lektionen

När lektionen avslutas är det viktigt att samla ihop klassen igen för att sammanfatta lektionen. Hör med eleverna om de har några frågor. Dessa kan de skriva i chatten eller ställa muntligt, beroende på vad som passar din klass.

Exit Ticket

Det kan vara bra att avsluta med en Exit ticket, vilket innebär att du låter eleverna fylla i ett kort formulär där de snabbt kan ge respons på lektionen. Då kan du som lärare få feedback om upplägget och får insikt i om du behöver göra några ändringar inför nästa lektion.

I formuläret kan du även ställa en fråga som låter eleverna beskriva två saker de lärt sig under lektionen. Det skapar ett underlag för att se vad eleverna tog med sig från innehållet och för bedömning av vad eleven lärt sig.

Exempel på frågor:

- Vad tyckte du om lektionen? (Mindre bra) 1–5 (jättebra)
- Skriv två saker du lärt dig?
- Vad funkade bra under lektionen?
- Vad kan jag som lärare tänka på till nästa lektion?

Grupparbeten

Försök att fortfarande använda den plan för undervisning du hade innan övergång till fjärr- och distansundervisning. Om du planerar för par- och grupparbete kan du fortfarande genomföra det. Att variera enskilt arbete med grupparbeten kan också bidra och hjälpa eleverna att behålla sociala relationer.

- Om du vill skapa grupper under en lektion använder du funktionen att göra grupper i er digitala resurs för videosamtal.
- Om eleverna ska arbeta i grupp över tid behöver du som lärare visa dem hur de skapar egna videomöten.

Bedömning

Bedömning såsom prov-bedömningstillfällen kan vara utmanande under fjärr- och distansundervisning men möjligheterna är också många. Ta hjälp av kollegiet när ni planerar dessa moment både så ni har samsyn gällande bedömning på distans och för att inspireras av varandras upplägg. Ta gärna hjälp av eleverna med kreativa förslag på redovisningsformer.

Exempel på bedömningsunderlag:

- Muntliga examinationer i form av redovisningar och inspelade förklarande filmer.
- Skriftliga inlämningar.
- Digitala prov med hjälp av digitala provtjänster om skolan använder det.
- Korta avstämningssamtal kan också fungera som bedömningsunderlag

Försök samla in så brett underlag som möjligt. Kortare avstämningar till exempel i form av exit ticket kan vara en del av underlaget. Om du ska använda digitala verktyg och resurser vid bedömning, se till att eleverna känner till dem sen innan och är vana att använda dem. Det är viktigt att själva verktyget inte kommer i vägen för bedömningen.

Rast och pauser

Skolan är en social arena och även om eleverna inte är på plats fysiskt i skolan behöver skolan stötta och uppmuntra till fysiska och sociala aktiviteter.

- Uppmana till en promenad innan skolstart, under lunchen och efter skolan.
- Uppmana till rörelse mellan lektionerna.
- Ge eleverna kunskap om ergonomi och stretchövningar att göra som en pausaktivitet. Samverka med idrottslärarna och skolsköterskan.
- Gör rörelser tillsammans under den digitala lektionen.

Sociala aktiviteter

Sociala aktiviteter kan anordnas som en del av lektionen. Avsätt tio minuter under någon lektion i veckan och skapa digitala grupprum och dela upp eleverna. Låt dem få några givna frågor att samtala om som inte är kopplat till skolarbete. Det kan kännas ovant för eleverna så frågor med val kan hjälp till. Exempel: Frukt på pizza? Ja eller nej?

Digitala raster

Om det finns stödpersonal på skolan som arbetar med barn och ungdomar på rasterna eller rastvakter så kan de skapa aktiviteter digitalt.

Skapa ett ”rastrum” digitalt och låt eleverna ha möjlighet att ansluta. Genomför exempelvis musikquiz eller annan frågesport. Det finns flera olika digitala resurser för quiz.

Möten

När en skola är stängd eller delvis stängt vet vi att även möten med exempelvis vårdnadshavare eller andra externa verksamheter behöver ske i en annan form.

Digitalt utvecklingssamtal

De digitala resurserna ger oss förutsättningar att genomföra utvecklingssamtal som ett trepartssamtal mellan elev, vårdnadshavare och lärare.

- Utgå från att efterlikna ett fysiskt samtal med tre parter när du planerar.
- Elevens medverkan, att samtalet blir elevaktivt och att elevens lärande och utveckling står i fokus ska vara utgångspunkt även i det digitala samtalet.
- Om du vanligtvis vid fysiska samtal har elevledda samtal eller att eleven aktivt berättar och visar så planera för att detta också sker i det digitala mötet.

Att leda videosamtal och få en bra kvalitet på mötet som efterliknar det fysiska mötet kräver ofta en genomtänkt struktur och att man tidigare använt plattformen och dess funktioner.

KOM IHÅG!

Bjud in tolk, speciallärare och specialpedagog till utvecklingssamtalet om det behövs.

Skolanknytning på distans

Att som elev undervisas på fjärr- och distans ställer högre krav på eleven att studera på egen hand och skapa rutiner i en miljö som i vanliga fall är fritid till största del. Anknytningen till skolan, lärare och klasskamrater kan bli svagare och det är något hela skolan behöver samverka kring direkt.

- Hur ser er stödverksamhet ut? Vilka ingår?
- Hur ska lärare signalera till övriga personal och professioner på skolan om det finns ökad oro för en elev?
- Hur kan en minskad skolanknytning identifieras?
- Hur ska vi följa upp elever?

Som lärare/mentor för en klass kan du ha en avsatt tid i veckan för avstämningssamtal. Alla elever kommer inte hinnas med vid ett tillfälle utan skapa en lista, utgå från den och boka in elever. Några elever kanske redan har extra kontakt med kurator, speciallärare eller specialpedagog.

Av erfarenhet vet vi att det finns flera framgångsfaktorer för skolanknytning som vi även behöver ha med oss under fjärr- och distansundervisning

Flexibilitet kan krävas för flera elever både i form av anpassade uppgifter, att inte ha videofunktionen på, att inte delta i grupparbeten och så vidare. Individuella flexibla lösningar behöver finnas även på distans.

Samverkan kring elever som behöver extra stöd behöver samordnas i ett tidigt skede. Redan vid övergången till fjärr- och distansundervisning behöver en kontaktperson kopplas till en elev om svag skolanknytning redan finns. Om en elev får en svagare skolanknytning under perioden behöver fler samverkande insatser ske.

Bemötande av skolpersonal och klasskamrater blir annorlunda på distans och även om man som lärare inte träffar sina elever fysiskt och samtalar kan avstämningssamtal som inte bara fokuserar på skolarbete behövas. Då får eleven möjlighet att bli sedd och uppmärksam. Ett spontant digitalt samtal under en rast eller under enskilt arbete på distans kan också göras.

Uppföljning av elevers närvaro behöver ske och därför är det viktigt med närvaro i starten av alla lektioner. Om ingen anpassning finns för eleven är det bra om de har kameran på så du ser eleven. Även kortare avstämningssamtal kan vara en hjälp för att upptäcka om eleven får en förändrad inställning till skolan.

TIPS!

Lyssna på distanspedagogikpodden för mer tips och inspiration! Där möter du olika yrkesgrupper inom skolans verksamhet och elever som delar med sig av erfarenheter om distansundervisning. Finns där poddar finns.

Ta även del av Skola hemma stödmaterial och scenarioplanering som riktar sig till huvudman och skola på:
www.skolahemma.se/ladda-ner-stod/.

Slutord

Fjärr- och distansundervisning kan inte jämföras med närundervisning, då skolan som arena har flera funktioner än undervisning. Av erfarenhet vet vi att modet att våga testa och ta sig an nya arbetssätt och metoder leder till utveckling. Tidigare saknades en tydlig beredskap för fjärr- och distansundervisning, vilket framstälts som en svårighet i vår kartläggning om övergång till distansundervisning. Vi har idag mer kunskap och erfarenhet än tidigare och därmed stor möjlighet att använda dem som beredskap. Vi hoppas att detta material kan vara ett stöd för er och att det skapar samsyn och trygghet på er skola inför en ovanlig situation. För om det är något vi vet säkert är det att arbetet med omställning och förändringar görs bäst när det görs tillsammans!

Bilagor

På följande sidor hittar du mallar att använda som underlag inför distansundervisning.

Elevernas packlista

– Vad behöver eleverna ha med sig hem för att klara av distansundervisningen i olika ämnen?

Lärarens packlista

– Vad behöver du som lärare ha med dig hem för att genomföra distansundervisningen?

Digitala resurser

– Vilka ska användas och vad är syftet med resursen?

Namn på tjänsten	Syftet med tjänsten	Har kommunen tillgång till tjänsten i dagsläget?

Skolans IT-support för lärare

– Hur får du som lärare IT-support? Vilka tider och kontaktuppgifter (telefonnummer och mejladresser) gäller?

Skolans IT-support för elever

– Hur får eleverna IT-support? Hur ser rutinerna och kommunikationen ut?

Kommunikationsregler

– Hur ser de digitala kommunikationsreglerna mellan lärare och elever ut? Vad gäller på lektionstid och vad gäller utanför?

Kommunikationsplan

– Vem kommunicerar till vårdnadshavare i generella frågor? Vad ska framgå i utskicken? Hur ofta görs utskick?

DISTANS
PEDAGOGIK.SE